

VREME

**LOMOVI:
VERONAUKA I
MINISTARSTVO
PROSVETE**

12. jul 2001. Cena 70 din, Crna Gora: 2.50 dem Broj 549

JUGOSLAVIJA – SRBIJA – CRNA GORA TROJKA ZA VELIKO FINALE

NA LICU MESTA: EXIT 2001

lo kao sve ono što izmiče svim žanrovskim konvencijama, ali i "overenim", akademskim uzusima "visoke" ili "lepe" književnosti, šta-god-to-bilo. Jer, i na primeru nekih recentnih razglašanih knjiga vidi se koliko je moguć i onaj ne baš poželjan upliv *trivijalnog* – ovog puta kao vrednosnog određenja, kao *količnika preciozne banalnosti* – u kanonizovanu "visoku literaturu", čim otunjavljajući *klajnbirgerski* ukus dominantnog kritičarstva počne da diktira "berzu vrednosti".

Sportska priča je napravljena po sličnom kalupu kao i njene starije srodnice, i otuda ima manje-više iste vrline i ograničenja. Dakako, u (srpskoj) književnosti ne postoji zaseban žanr "sportske priče", i utoliko je ovo tek grupni *domaći zadatak iz marljivosti* sa zajedničkim tematskim okvirom, vrlo slobodno shvaćenim (a i kako bi drugačije). Tako, na primer, Ljiljana Đurđić, dopadljivo esejizirajući u feminističkom ključu, piše o vlastitoj *nedotaknutosti sportom*, iliti, tačnije, sportom kao Muškom Vrednošću, kao ritualom – voajerskim, dakako – otromboljenog mužjaka; raspusni Nišviljanin Zoran Čirić, pak, kroz priču *Purpurna ruža Čaira* tretira fudbal kao tek još jednu od svojih popkulturnih opsesija; slično Vasi Pavkoviću ("Zadnji čovek"), ali uspešnije, Čirić odabire formu parafilozofske ispovesti bivšeg fudbalera lokalnog dometa – Niš(vil), a kod Vase P. Pančevo – koja se pokazuje idealnom za demonstriranje nekih od najboljih odlika Čirićevog pripovedanja: istinski moćan, melodičan i živ, a ne tek celomudreno "raskošan" i "začudan" jezik, nemametljiva *streetwise* mudrost-koja-nema-ambicija-da-to-bude, i posve apartni, osvežavajući tretman iskaza likova/upravnog govora, koji, osim od veštine pisca, potiče i iz jezičko-geografske izmeštenosti, "iskošenosti" njegovog *nišvilstva*, koje gleda na srpski jezik iz jednog vaistinu osebnog ugla... Ima još, dakako: Igor Marojević ispisuje dojmljivu, (su)mračnu, mestimice nepotrebno pamfletoidnu priču o niskim porivima legitimisanim kroz "kulturu nasilja", u kojoj je fudbal – makar i kroz literarne, "handkeovske" asocijacije – tek pozadinski eho zbivanja, baš kao i rat i "naša društvena stvarnost"; Vrščanin Dragi Bugarčić, valjda "najdisciplinovaniji" autor, iznenađujuće dobro izlazi na kraj sa u osnovi konvencionalnom pričom o poetici sportskog dobitništva i gubitništva; Vule Žurić pomalo *karverije* – što nije neočekivano – ali priču vodi ka kraju pojačavajući dozu gotovo brutalno sko-

tološkog iskaza, približavajući se poetici nekih iz najnovijeg talasa srpskih pripovedača stasalih u drugoj polovini 90-ih, postapokaliptično bolno-direktnih, i svakako vidno udaljenih i od "tradicionalista" i od "postmodernista"; Mihajlo Pantić je elegično (jugo)nostalgican, u ne uvek osobito spektakularnom, ali pouzdanom maniru kratkih proza iz "Ne mogu da se setim jedne rečenice"; Slobodan Ilić radikalno preispituje održive granice književne tekstualnosti ponudivši čitateljstvu naprosto "skinut" transkript jedne od čuvenih emisija Sportskog ritma srca Radija B92, sa Vladom Divcem kao gostom (hm, sportska radio-drama u jedan-kroz-jedan performansu?), bez ikakvih "književnih" intervencija osim kratkog epiloga. I to, dakako, nije sve. "Sportska priča", tanušna obimom, ali dovoljno šarolika za postojeći dijamant ukusa, zgodna je letnja lektira; to je u svakom slučaju bolje nego da džedžite na *pravom* stadionu, u društvu tih divnih, retardiranih stvorenja koja su nedavno vilenila prestoničkim ulicama.

TEOFIL PANČIĆ

FILOZOFIJA

Filozofija jednog kritičara

(Ljubomir Nedić: *FILOZOFSKI SPISI*, Plato, Beograd, 2000)

Sasvim je malo nedostajalo pa da dočekamo stogodišnjicu još jednog nedostatka, odsustva i zaborava. Ona bi bila vredna pažnje čak i u ovoj kulturi koja je takvim (ne)delima vrlo sklona i koja ako nekoga ne zaboravi, onda mu dometne da je ludak (Sima Milutinović Sarajlija ili Sava Mrkalj) ili lopov i izdajnik (Dositej i Vuk), ili barem somnabul i čudak sa Uba (Branislav Petronijević). Reč je o stogodišnjem zapostavljanju filozofskih radova Ljubomira Nedića (1858-1902) prekinutom knjigom *Filozofski spisi* koju je priredio i pogovor za nju napisao Ilija Marić a objavio u Platou Branislav Gojković.

Pre četvrt veka nešto uzbuđenja izazvalo je obnavljanje interesovanja za filozofsko delo Branislava Petronijevića i objavljena su *Načela metafizike, Istorija novije filozofije* i sabrani njegovi osvrti

na sopstveni život i delo u knjigu *O vrednosti života*. Još je neko vreme pretela opasnost od iščitavanja i tumačenja (drugačijeg od istorija filozofije u Srba Dragana Jeremića ili Andrije Stojkovića) filozofskog nasleđa, od srednjovekovnih prevoda i Konstantina Filozofa do Kajice Milanova, ali odavno zaboravljena, nepreštampana, čak i nikada objavljena filozofska dela nisu pristizala.

I takvu jednu stogodišnjicu odsustva rešili su da nam zauvek "pokvare" Ilija i Bane kojima nije bilo dovoljno što su u ediciji "Na tragu" pored filozofskih klasika objavili niz novih dela domaćih autora (Šijaković, Jerotić, Buha, Kozomara, Jevremović), i sa lepim, dirljivim pijetelom stali da izdaju filozofsku ostavštinu Branka Pavlovića koji, kako vreme prolazi, ne samo što raste u našim uspomena-ma, već lagano uzvraća onim možda upečatljivijim agonistima koji su, dok je bio živ, umeli jače i bolje da plene pažnju javnosti. Sada su ova dva trudoljupca, bez pompe, objavila *Filozofske spise* Ljubomira Nedića koji su izostali iz svih ranijih izdanja tekstova osnivača savremene srpske književne kritike, ali – što je

odveć potisnuto u drugi plan – i profesora filozofije na Velikoj školi u Beogradu.

Ljubomir Nedić je kritičar legendarne pronicljivosti i oštine čiji su mnogi sudovi ugrađeni ne samo u istorijsko razumevanje književnih dela već i u tokove srpske kulture. Čak ni takva i tolika uloga, neosporno poštovanje i zanimanje

koje je njegovo književnokritičko delo uzivalo tokom čitavog prošlog veka, nisu pošteđeli njegove radove iz filozofije. Iz popriličnog zaborava i nedostupnosti tihi gospodin Marić ih je otragao i opremio i izuzetno sadržajnim, propedeutičkim i heurističkim pogovorom.

Filozofski spisi obuhvataju prvo srpsko izdanje Nedićeve disertacije "Učenje o kvantifikaciji predikata u novijoj engleskoj logici", odbranjene u Lajpcigu i objavljene kod Vunta na nemačkom 1886, zatim dva neobjavljena rukopisa beležaka sa Nedićevih predavanja iz logike i psihologije i nekoliko javnih predavanja od kojih su samo dva bila ranije dostupna u izdanju *Celokupnih dela* Ljubomira Nedića.

Šta vrede usputne napomene o Nedićevim učenjima o logici (kod Bogdana Šešića i Gaje Petrovića) i sporo sazrevanje makar začetaka istorijske svesti o Nedićevom filozofskom delu, ako je ono tokom čitavog prošlog veka praktično nedostupno? A reč je, kako Marić sa razlogom ističe, o "prvom srpskom profesionalnom filozofu koji

je na Zapadu, u uglednom stručnom časopisu objavio svoj rad". Značaj ovo-

ga rada pokazuje i to što su Nedićevu disertaciju početkom devedesetih godina citirali Erdman i Vunt u svojim knjigama o logici. "Nakon Rudera Boškovića", kaže Marić, to je "prvo citiranje uopšte, od strane uglednih filozofa, rada nekog našeg profesionalnog filozofa na Zapadu". Ovako važni trenuci za srpsku kulturu – a niti ih je bilo na pretek i niti ona obiluje filozofskim dostignućima – zaboravljaju se jer se "srpska filozofija ne izučava ni kao izborni predmet", upozorava priređivač u svom pogovoru, prelazeći na izlaganje delatnosti Ljubomira Nedića kao profesora filozofije, zatim njegov rad na istoriji filozofije. Za našu modernu tu je posebno važan odnos prema pesimizmu i ranoj recepciji Šopenhauera, kojeg je, kako kaže Slobodan Jovanović, upravo Nedić kod nas uvodio. Pored profesorske solidnosti, predavanja pokazuju Nedićevu naklonost prema formalnoj logici i doprinos standardizaciji terminologije, a u psihologiji interes za eksperimentalna istraživanja.

Filozofski spisi, prema tome, Nedića predstavljaju kao mislioca zainteresovanog za dva konkurentna pristupa istini. To objašnjava i neke odlike njegovog književnokritičkog metoda koji treba odrediti između primarne impresije, kako je ranije viđen izvor njegovog kritičkog suda, i zahteva za unutrašnjim studijem samoga dela. Spona između Nedića filozofa i Nedića kritičara posle čitanja njegovih akribičnih, preglednih i jasnih predavanja, snažno je potvrđena. Značaj dovođenja u čvršću vezu istraživanja istorije filozofske misli i istorije književne misli, doprinosi književne misli od narodne poezije do savremene literature, posle ove knjige još je očigledniji. "Pokvarivši" jednu stogodišnjicu ovo dragoceno izdanje za sada nije pomutilo čitanje mutave i nagluve filozofske javnosti, ali je upečatljivo podsetilo na to zašto bi trebalo vrline filozofskog mišljenja udružiti sa interesovanjem za književnost.

ALEKSANDAR JERKOV

"X-it"

Iz štampe je izašao novi broj časopisa studenata Univerziteta u Novom Sadu na engleskom jeziku "X-it" u izdanju Udruženja anglista Jugoslavije. Novi broj obiluje zanimljivim sadržajima, od kojih će svakako najviše pažnje privući intervju sa Svetislavom Basarom. Članci objavljeni u časopisu potvrđuju opredeljenje redakcije da "X-it" učine regionalnim glasilom mladih sa čitavog prostora bivše Jugoslavije, a i šire. Tako će čitaoci u ovom broju, između ostalog, pročitati članke koji govore o dešavanjima u Hrvatskoj, Makedoniji i Sloveniji. Na povećanom broju strana "X-it" (raz)otkriva raznolika pitanja i probleme koji će biti zanimljivi za mlade: od muzičkih sadržaja kao što su članci o Nilu Jangu, Pi Džej Harvi i Majkama, preko prikaza knjiga Patrika Vajta i "Rečnika postmodernizma" Svetislava Jovanova, do osvrta na najnovija filmska ostvarenja. Naravno, nisu izostavljeni ni zabavni sadržaji poput istinite priče o nastanku Spejs šatla i bizarna iskustva iz studentskog života. U izuzetnoj opremi, a po krajnje pristupačnoj ceni od samo 50 dinara, "X-it" predstavlja pravo osveženje za nastupajuće letnje praznike.

"Vizija" – treći broj

Manjine i većine okvirna su tema trećeg broja "Vizije", regionalnog časopisa za kulturu i kritiku vremena, štampanog u Sarajevu. O temi broja govore tekstovi o dva veka nacionalizma u Evropi, o Bosni i Bosancima, te o vlaškom poglavici Vuku Popoviću iz prve polovine XVI veka, čija se tragična sudbina (pogubljen u političkoj igri između Turske i Austrije) nameće kao paralela za savremenu situaciju u Krajini. Odnos manjina – većina ogleda se i u priči o odnosu provincije i metropole, o nedavno otkrivenoj australijskoj tajni – višedecenijskom nasilnom odvođenju aboridžinske dece iz njihovih porodica, te o Romima u Sloveniji, Bosni i Srbiji. "Vizija" predstavlja i Zoru Dinbah, spisateljicu koja je najpoznatija kao autorka scenarija za film "Deveti krug", donosi i priču o Armeniji i

Armencima, o kosovskom ruletu – novoj igri koja se igra u Kosovskoj Mitrovici, kao i paralelni intervju sa bivšim nadbiskupom beogradskim Francem Perkum i muftijom beogradskim Hamdijom Jusuf-spahićem. Uz još nekoliko tekstova o aktuelnim pitanjima u Turskoj, Italiji i Francuskoj, "Vizija" prenosi i priče dvojice pisaca – grčkog autora Kostasa Tachisa i čileanskog književnika, autora poznate drame "Devojka i smrt", Arijela Dorfmana. Za "Viziju" pišu i kolumnista "Feral tribjuna" Đermano Senjanović kao i Sarajka u San Francisku Inja Pašalić, koja redovno vodi "Dnevnik iz boljeg života" i koji se u ovom broju završava sa PS. porukom koja uz još nekoliko rečenica obeležava ovaj broj časopisa. U Injinom PS. u se kaže: Izuzetno mi je drago što je Džordž Buš dobio ove izbore – što bi njima bilo bolje nego nama!

Srpski strip u Japanu

Jedan od najnovijih projekata, koji domaće strip autore predstavljaju na internacionalnoj sceni, jeste i *Nambanga*, CD ROM koji je objavljen u Japanu. U pitanju je projekat koji, osim što bi trebalo da bude vodič kroz produkciju alternativnog i *small press* stripa širom sveta, ima i edukativnu funkciju – svi radovi su objavljeni na engleskom i japanskom, a postoji i mogućnost upotrebe jezičkih vežbi zasnovanih na stripovima. Među pedesetak autora iz 23 zemlje uvršteni su i neki od strip crtača iz Srbije. Tako su se u ovoj zanimljivoj kolekciji našli i radovi autora kao što su Wostok, Vladimir Stankovski, Ivana Filipović, Mladen Oljača, Đorđe Milović, Željko Subotić, Bojan Redžić i Aleksandar Zograf.

Najčitanije knjige

1. Toni Parsons, *Čovek i dečak*, Laguna
2. Milan Kundera, *Neznanje*, Stubovi kulture
3. Slavoljub Đukić, *Lovljenje vetra*, Samizdat B92
4. Jasminka Petrović/Bob Živković, *Seks za početnike*, Kreativni centar
5. Dušan Kovačević, *Doktor Šuster*, Stubovi kulture
6. Andrej Makin, *Francusko zaveštanje*, Paideia
7. Marija Jovanović, *Spletkarenje sa sopstvenom dušom*, Ahilej
8. Antonio de Melo, *Novi dan*, LOM
9. N. Kapor, *Ivana*, Zograf
10. Is. Šešević Singer, *Sose*, Paideia

(Izvor: Stubovi kulture)

Najslušanije ploče

- 1) MANU CHAO – *Proxim - Estacion Esperanza*
- 2) GORILLAZ – *Gorillaz*
- 3) R.E.M. – *Reveal*
- 4) STEREO MC'S – *Deep Down And Dirty*
- 5) DEPECHE MO'DE – *Exciter*
- 6) TRICKY – *Black*
- 7) KOSHEEN – *Black*
- 8) TOMB RAIDER
- 9) RADIOHEAD – *Amnesiac*
- 10) ST GERMAIN – *Tourist*

(Izvor: IPS Music Store)